

Co-funded by
the European Union

Název projektu: Naše EU - Cesta "domů" do Evropy

Výzva: ERASMUS-JMO-2023-OFET-LEARNING-EU

Číslo projektu: 101127073

Pracovní list 3

Umělci

Předmět:	Dějepis
Ročník:	3. ročník, septima
Téma:	Evropa mnoha kultur a jazyků

Aktivita 1 – Diskuse / 5 minut

Dokážete jmenovat umělce či umění z druhé poloviny 20. století z jedné ze čtyř zemí, kterým jsme se věnovali v prvním pracovním listě (Francie, Rakousko, Polsko, Německo)?

Aktivita 2 – Umělci a jejich díla / 20 minut

Rozdělte se na 6 skupin. Poté si vylosujte jednu z uměleckých osobností. Prostudujte si informace k příslušnému umělci na Padletu.

Aktivita 3 – Prezentace / 10 minut

Představte uměleckou osobnost ostatním skupinám. Zaměřte se na tvorbu, nezapomeňte také zasadit tvorbu umělce do kontextu doby. Představte ostatním vybraná umělecká díla a jejich obsah – význam.

Aktivita 4 – Umělecká scéna v Československu / 10 minut

Prostudujte si text o poválečném umění v Československu. Odpovězte na kontrolní otázky.

Umělecká scéna – stejně jako celá společnost – se v poválečných letech vypořádávala s následky válečného utrpení. V prvních letech po skončení 2. SV. sloužilo umění často jako oslava míru a promítala se do něj radost ze života a optimistické vyhlídky do budoucnosti. Zásadní obrat však s komunistickým převratem v únoru 1948. V následujících čtyřech dekádách komunistického režimu se výtvarné umění muselo potýkat s nesvobodou a totalitou. Mluvíme o dvou zásadních proudech. Na jedné straně to bylo umění **oficiální**, které – stejně jako vše ostatní – ovládala komunistická strana. V opozici – a těžké nevýhodě – pak stálo umění **neoficiální**, které vytvářeli umělci nesouhlasící s režimem (či tvořící zcela mimo společnost). Pojdme se na tyto dva proudy nyní podívat podrobněji.

V oficiálním umění diktovala jeho podobu Komunistická strana Československa, která poslouchala příkazy ze Sovětského svazu. Komunisté razili názor, že umění má být **jednoduché** a **dobře srozumitelné** širokým masám dělnictva a pracující inteligence. Umělec neměl experimentovat, měl oslavovat lid a jeho práci, komunismus, krásu přírody a běžných radostí. Veškeré předválečné *avantgardy* (např. kubismus, dadaismus a další intelektuální styly umění) byly zavrhnuty jako **buržoazní** a spojené s úpadkovou západní společností. Oficiální umělci museli zprvu tvořit v tzv. *socialistickém*

Co-funded by
the European Union

Název projektu: Naše EU - Cesta "domů" do Evropy

Výzva: ERASMUS-JMO-2023-OFET-LEARNING-EU

Číslo projektu: 101127073

realismu (nejedná se o *sociální realismus*), což byl oficiální komunistický *umělecký styl* ze SSSR. Převládaly náměty jako dělníci při práci, osvobozenická Rudá armáda, partyzáni, věda, zemědělci, zemědělská technika, či historická témata propagovaná komunismem (husitství). Po smrti Stalina a Gottwalda v roce 1953 došlo k částečnému uvolnění, především pak v 60. letech. Znovu utužení komunistické kontroly se neslo s nástupem normalizace a 70. let.

Umění neoficiální bylo tvořeno umělci, kteří nesouhlasili s režimem, nemohli svobodně tvořit či stáli zcela mimo společnost – tzv. umění **Art Brut** („syrové umění“, jehož autoři byli samouci, trpěli duševními nemocemi či žili jako vydědění a podivíni). Mnoho výtvarníků bylo **perzekuováno**, jejich ateliéry zestátněny a samotní umělci museli vykonávat často podřadné profese. I tak ovšem vznikala vlastní undergroundová scéna. Významné byly především projevy *akčního umění*, tj. umění *performance* a *happeningu*. Tyto umělecké projevy byl často spojené s **odporem vůči režimu**, v osmdesátých letech pak stále častěji též s **ekologickou problematikou**, a jejich účastníci čelili zatýkáním a výslechům. Část umělců též tvořila tzv. „do šuplíku“ a svá díla nikde neprezentovala. Tyto umělecké artefakty, mnohdy i na velmi vysoké úrovni, pak vešly na světlo až s příchodem roku 1989.

Obrázek 1 Alena Čermáková, Soudruh Rajtora vypráví o svém zájezdu do SSSR, olej na plátně, 1951. Monumentální malba Aleny Čermákové „Soudruh Rajtora vypráví o svém zájezdu do SSSR“. Kutnohorský deník [online]. nedatováno [vid. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://kutn>

**Co-funded by
the European Union**

Název projektu: Naše EU - Cesta "domů" do Evropy

Výzva: ERASMUS-JMO-2023-OFET-LEARNING-EU

Číslo projektu: 101127073

Obrázek 2 Vladimír Havlík, Pokusná květina, performance, 1981. Artlist - databáze současného umění: Pokusná květina [online]. [vid. 2023-12-20]. Dostupné

z: <https://www.artlist.cz/dila/pokusna-kvetina-7407/>

Otázky k textu

Charakterizujte oficiální umění v Československu po roce 1948.

Charakterizujte neoficiální umění v Československu po roce 1948.

Zaměřte se na obrázek 4 od A. Čermákové. Dokážete určit, zdali se jedná o oficiální/neoficiální umění v době komunismu?

Jak na vás působí jednotlivé postavy? Jakou náladu u nich malířka zachytila?

Zaměřte se na obrázek 5 s performance V. Havlíka. Dokážete určit, zdali se jedná o oficiální/neoficiální umění v době komunismu?

Co je podle vás tématem tohoto díla?

Jak na podobné projevy mohla podle vás reagovat komunistická strana?

Co-funded by the European Union

Název projektu: Naše EU - Cesta "domů" do Evropy

Výzva: ERASMUS-JMO-2023-OFET-LEARNING-EU

Číslo projektu: 101127073

Text 2 – Ďáblova Bible

[...] Národní knihovna spolu s Národní knihovnou Švédska nachystala pro historky, literární vědce i obyčejné smrtelníky pekelné hody: Češi si mohou prohlédnout Ďáblovu bibli. Vedle samotného originálu tohoto vzácného rukopisu, který Švédové jako **válečnou kořist** před téměř 360 lety přivezli (z *českých zemí*, pozn. KOM) své královně Kristýně, mohou návštěvníci sledovat její cestu staletími.

Téměř div světa

Ďáblova bible, zvaná též Codex gigas, Liber pergrandis či Gigas librorum, je literární unikátem. Kniha je i na dnešní poměry neobvykle veliká; nelze se tedy divit, že ve středověku byla přirovnávána k sedmi divům světa. Měří 900 × 505 mm a váží 75 kilogramů. [...] O zapůjčení Ďáblovy bible požádal na podzim 2005 tehdejší premiér Jiří Paroubek během návštěvy Švédského království. Tehdy řekl, že Česko nezpochybňuje, že **kniha odvezená z českých zemí** v roce 1648 je vlastnictvím švédského státu. "Chceme si ji pouze půjčit, samozřejmě to není restituce majetku," poznamenal.

Text 3 – Čeští vědci popsali, jaké památky zničil Islámský stát v Mosulu

[...] Mosul podle Starkové přišel o své nejcennější památky, které utvářely jeho panoráma a specifický vzhled. Zničeny nebo rozkradeny byly cenné knihovny, muzejní depozitáře a kostelní poklady. Destrukce se nevyhnula ani archeologickým lokalitám, zejména pozůstatkům starověkého Ninive, kde byla zničena například slavná mešita proroka Jonáše. Radikálové rozbili asyrské artefakty uložené v mosulském muzeu. Další škody lze očekávat při osvobození i při poválečné obnově města, řekla Starková. [...]

Zdroj: Čeští vědci popsali, jaké památky zničil Islámský stát v Mosulu [online]. [vid. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/veda/cesti-vedci-popsali-jake-pamatky-znicil-islamsky-stat-v-mosulu-101212>

Otázky k textům:

Jaké je hlavní téma všech tří textů?

Jak se umělecké předměty dostávaly do evropských a severoamerických muzeí?

Jak argumentují zastánci navrácení uměleckých předmětů do místa jejich původu?

Jaké mohou být argumenty proti navrácení?

Aktivita 5 – Diskuse – vrátit či nevrátit / 10 minut
--

Rozdělte se na dvě poloviny. Jedna polovina třídy bude obhajovat názor, že umění je potřeba navrátit na místo jeho vzniku. Druhá skupina bude zastávat opačný názor. Podpořte svá tvrzení argumenty. Po přípravě diskutujte na toto téma.